

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р ИРЕНА ЗАРЕВА,
професионално направление 3.8. Икономика,
Институт за икономически изследвания при БАН,
член на научно жури за присъждане на образователната и научна степен „доктор”,
професионално направление 3.8 Икономика (Икономика и управление по отрасли -
образование, наука, иновации), утвърдено със Заповед №РД 38 - 333/ 03.07. 2019 г. на
Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски”

относно дисертационен труд на тема **„Оценка на въздействието на инвестициите във
висше образование от националния бюджет и от Структурните и кохезионния
фонд в периода 2007-2018 г. в България върху ключови показатели”**

с автор: **Радостина Ангелова Стефанова**
научен ръководител: проф. д-р Албена Вуцова

I. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 173 страници, от които 154 са основен текст (включително 15 таблици и 19 фигури), съдържащ заглавна страница, съдържание, увод, четири глави – като в четвъртата са систематизирани изводи, библиография, съдържаща 201 източника, както и 18 страници приложения – четири на брой. Той има всички изискуеми елементи за дисертационен труд, с което отговаря напълно на изискванията на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

Дисертацията е посветена на актуален и важен проблем за оценка на въздействието на инвестициите във висше образование. От една страна, става въпрос за оценка на въздействието на инвестиции, на постигнати ефекти от тях – съществен методологически въпрос. От друга страна, за инвестиции във висшето образование – сфера, в която се формира човешки капитал, същностен фактор на икономическото развитие. Аргументирана е необходимостта от развитието на „подходи към анализ на управлението на системата на висше образование и оценка на ефектите” от инвестициите в нея.

Трудът има логически последователна структура, съответстваща на поставените цел и изследователски задачи, макар че отделните глави са несъразмерни по големина - първа и трета са по около 50-60 с., докато втора е 14 с., а четвърта – едва 4-ри.

В увода са дефинирани ясно и представени коректно актуалност на темата, цел, обект, предмет, хипотези и задачи, методология и ограничения на изследването.

Основната цел на дисертационния труд е „да се оцени краткосрочното въздействие на инвестициите във висше образование у нас от националния бюджет за периода 2012-2018 г. и Структурните и Кохезионния фонд (СКФ) за периода 2007-2013 г. (с период на изпълнение до 2015 г.) и 2014-2018 г. върху система от показатели, включени в Рейтинговата система на висшите училища в България, с оглед нов дизайн и препоръки при подготовка на следващия програмен период”.

За постигането на тази цел, в логична последователност са определени основните задачи на изследването – проучване на изследвания и теории, идентифициране на показатели, разработване на методологическа рамка, емпиричен анализ и оценка на въздействието, формулиране на препоръки.

Първа глава „Литературен обзор” е посветена на теоретико-методологичните основи на изследването, като е направен преглед на научната литература и методите за оценка на въздействието; представени са съвременни теории и са разгледани различни подходи и методи за оценка на въздействието. Посочени са определения на основни използвани понятия. Тук авторът показва добро познаване на литературата и научните постижения в изследваната област, макар и основно чуждестранни. Недостатъчно внимание е обърнато на изследвания и публикации на български автори.

Във втора глава „Модели на финансиране на обучението във висше образование и техните социални ефекти” е направен преглед на моделите на финансиране и е извършена систематизация на ефекти на финансирането на висшето образование. Идентифицирани са няколко насоки на въздействие и е разгледана ролята на публичното и частно финансиране на висшето образование.

В трета глава на изследването „Оценка на въздействието на инвестициите във висше образование у нас – емпиричен модел на оценката” са представени разработените от автора шест модела за оценка на инвестициите във висше образование. Моделите са апробирани върху данни от Рейтинговата система на висшите училища в България. Оценката е базирана на избрани специалности (и съпоставянето им между няколко университета). С помощта на моделите е изследвано въздействието на бюджетното финансиране, приходите от студентски такси, европейските средства. Направен е анализ на резултатите от приложението на моделите и са оценени ефектите от финансирането. Формулирани са изводи от приложението на

моделите, чрез които се доказват работните хипотези, представени в увода на дисертационния труд.

В така наречената четвърта глава са систематизирани изводи. По същество, тя представлява заключение, в което са обобщени основни изводи от изследването. Озаглавена е „Изводи и препоръки”, но „изготвянето на набор от препоръки” (изследователска задача шест) на практика не е постигнато в необходимата степен.

II. Основни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд са налице резултати, които представляват научен и научно-приложен принос на автора:

1. Разработени са шест модела за оценка на въздействието на инвестициите във висшето образование.

2. Моделите са апробирани върху данни от Рейтинговата система на висшите училища в България от шест професионалния направления.

3. Извършени са оценки на ефектите на бюджетното финансиране, финансирането от студентски такси и на средствата по линия на европейските фондове.

4. Аргументирани са тезите, че: а/ по-голямото съвкупно финансиране е фактор за подобряване качество на висшето образование и води до по-високи резултати; б/ специалностите и висшите училища, които имат по-добри показатели (измерени на база на рейтинговата система на висшите училища в България), имат по-голям капацитет за разработване на проекти и привличане на по-голям обем външно финансиране. Достига се до извода, че финансирането е важен инструмент за „правене на политики” в областта на висшето образование и може да бъде ясно ориентирано към търсене на резултати.

Очертаните приноси в дисертационния труд като цяло имат качествата на обогатяване на знанието и приложение на съществуваща теория и методология за анализ на конкретни социално-икономически проблеми. Личният принос на докторанта се изразява в творческо осмисляне на теорията и доразвиване на методологията в изследваната област.

III. Автореферат

Авторефератът е в обем от 60 страници. Той коректно отразява логиката и съдържанието на дисертационния труд и показва уменията на докторанта да представя в синтезиран вид основните си идеи и изводи.

IV. Количествена оценка на съответствието с минималните наукометрични национални изисквания и изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“

Радостина Ангелова Стефанова е представила шест публикации по темата на дисертационния труд, които фигурират в Националния референтен списък на НАЦИД и Електронния каталог на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – четири статии, от които една в съавторство, и два доклада на научни форуми. Две от статиите са с едно и също заглавие и с почти незначителни различия в текста, но едната е на български, а другата на английски език. По тази причина може да бъде приета само едната от тях. Въпреки това, Радостина Ангелова Стефанова събира за публикациите си 45 точки, което надвишава националните минимални изисквания за ОНС «доктор» - 30 точки по показатели от група „Г“.

V. Препоръки и въпроси

Препоръки:

1. Би било добре да се представят повече български изследователи и техните публикации по темата на дисертацията; да се направи обзор и на българската научна литература. В текста липсва такъв обзор. В библиографията са посочени 201 източника, от които едва 15 са публикации на български автори.

2. Въз основа на разработените и апробирани модели са направени редица изводи за ефектите от инвестициите във висшето образование. Би следвало да се формулират и някои препоръки от автора „за промени в разпределението на ресурса и приоритетите на финансиране“, с което адекватно да се изпълни и последната (шеста) поставена изследователска задача. Съвсем логично последната глава на дисертацията е озаглавена „Изводи и препоръки“, но в нея липсват достатъчно, конкретни препоръки от автора. Те биха демонстрирали ползата за практиката на разработените модели.

Въпроси:

1. Разработените модели имат редица недостатъци, както посочва и самият автор. Не поставя ли това сериозни ограничения пред директното използване на така представените модели, пред реалната практическа полза за институции и органи, имащи отношение към инвестирането във висшето образование, „за създаването на нови стратегии за използването на финансовите ресурси и максимизиране на ефектите от нови източници за финансиране“?

2. Има ли намерение авторът да продължи работата си в тази област?
3. Кои, според автора, са основните насоки за промени в приоритетите на финансиране в периода 2021-2027 г.?

VI. Заключение

Радостина Ангелова Стефанова демонстрира теоретични знания по специалността и способност за самостоятелни научни изследвания. Тя е провела успешно самостоятелно научно проучване, като е определила съществуващи проблеми. Дисертационният труд съдържа определени приноси в методологичен и практико-приложен план, които представляват оригинален принос в науката, и отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Радостина Ангелова Стефанова притежава образователно-квалификационната степен „магистър“ и отговаря на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

На тази основа давам положителна оценка дисертационния труд и препоръчвам на Радостина Ангелова Стефанова да бъде присъдена научната и образователната степен „Доктор“ по професионално направление 3.8 Икономика (Икономика и управление по отрасли - образование, наука, иновации).

08.08.2019 г.

София

член на НЖ:

(проф. д-р Ирена Зарева)